Mmv@eduskunta.fi

LAUSUNTO

29.1.2019

Dnro 33/2019

Asia: Hallituksen esitys Eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä laeiksi terveydensuojelulain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta (HE 262/2018 vp)
Viite: Lausuntopyyntönne 21.1.2019

Paliskuntain yhdistys esittää näkemyksensä elintarvikelakiehdotukseen pääasiallisesti poronliha-alan pienyrittäjän näkökulmasta.

Poronliha-alalle syntyi 2000-luvun ensimmäisellä puoliskolla tapahtuneen poronlihan markkinahäiriön jälkeen (Norja sulki markkinansa tullipolitiikalla v. 2004) yli 20 poronlihan hyväksyttyä pienjalostuslaitosta. Laitokset toimivat useimmiten vain osavuotisesti poronlihan teurastuskauden n. 5-6 kk ajan/v. ja ne ovat pärjänneet hyvin. Pienjalostustoiminta on nostanut poronlihatuotteiden laatua, parantanut niiden saatavuutta etenkin horeca -käytössä ja ennen kaikkea opettanut poromiehiä olemaan pelkästään raaka-aineen tuottajan sijaan yrittäjä.

Viranomais- ja valvontapuolelta merkittävin ja myönteisin vaikutus poronliha-alan pienjalostukseen oli elintarvikelakiin v. 2011 tehty uudistus. Toisin tehtynä se olisi voinut vaikeuttaa orastavaa pienyrittämistä, mutta onneksi kävi päinvastoin: elintarvikevalvonnan painopisteen siirtäminen elintarvikehuoneistojen hyväksymisestä käytännön valvontatyöhön (neuvonta!), siirtyminen selkeästi riskiperusteiseen valvontaan (jossa voitiin ottaa huomioon toiminnan luonne ja laajuus) ja omavalvonnan käyttöönotto auttoivat aloittelevia pienyrittäjiä vakiinnuttamaan toimintansa. Lain sisältö oli looginen ja ymmärrettävä. Uudistus 2011 meni nappiin.

Tätä taustaa vasten nyt työn alla oleva elintarvikelain uudistus ei vaikuta niin hyvältä poronliha-alan pienyrittäjien näkökulmasta. Alan ollessa vielä sangen uusi, uudistus ei tue poronliha-alan pienjalostamista niin hyvin. Sinällään uudistuksen sisältö on looginen jatko edellisille uudistuksille, mutta poronlihan pienjalostusalan näkökulmasta, uudistus tulee liian nopeasti ja kohdistuu ennestään hyvin toimiviin asioihin. Paliskuntain yhdistys esittää uudistuksen lykkäämistä 5-10 vuodella eteenpäin, jolloin vasta syntyneet pienyritykset ehtivät mukaan kyytiin. Ikävää on myös se, että uudistus tulisi esitetyssä muodossaan vaikeuttamaan Paliskuntain yhdistyksen tavoitetta saada poronlihan suoramyyjiä siirtymään yritysmuotoiseen toimintaan; uudistus ei ole esitetyssä muodossa helposti ´myytävissä´ ihmisille, jotka ovat miettimässä siirtymistä hyväksytyn laitostoiminnan piiriin.

Yhdistys pyytää maa- ja metsätalousvaliokuntaa korjaamaan elintarvikelakiesitystä kahdessa kohdin: vuosimaksu- ja omavalvonta -asiassa.

Yhdistyksen mielestä elintarvikeyrittäjille tuleva vuosimaksukäytäntö olisi askel taaksepäin. Tämä tarkoittaisi käytännössä elintarvikeviranomaisille oman verotusoikeuden antamista, mikä ei voi olla viranomaistoiminnan rahoittamisen lähtökohta. Vuosimaksu ei tule kohtelemaan vain osavuotisesti ja erittäin pienissä yksiköissä Pohjois-Suomessa pitkien etäisyyksien päässä toimivia poronlihan pienjalostajia kohtuullisesti ja reilusti. Heillä on riittävästi maksuja maksettavana ilman viranomaisten uutta maksupolitiikkaakin (kuljetuskustannukset) ja useimmilla on maksettavana vielä laitos- ja laiteinvestointeja. Yrittäjyyttä suunnitteleviin vuosimaksupolitiikka vaikuttaa kielteisesti. On kysyttävä, miksi muutos on tehtävä, sillä nykyisenkaltainen suoriteperusteinen maksupolitiikka toimii hyvin.

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI
Puh: (016) 331 6000
Fax: (016) 331 6060
etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi
www.paliskunnat.fi
Y-tunnus 0192404-5

Nykyisessä suoriteperusteisessa valvontamaksupolitiikassa hyvät toimijat eivät maksa huonojen toimijoiden laskua ja mikä on ollut tärkeintä kentällä: toimija on saatu kätevästi motivoitua parantamaan toimintaansa, kun on sillä tavoin voinut pienentää valvontakuluaan. Jos tämä oman vaikuttamisen mahdollisuus viranomaiskuluihin poistuu, tämä kohta uudistuksessa ei ole hyvä. Yhdistys esittää, että ministeriö valmistelisi esityksen, jonka mukaan vuosimaksuperusteiseen tapaan voitaisiin edes siirtyä siirtymävaiheen kautta kuten on tehty muiden alkutuotantoalojen kohdalla mm. verotusratkaisuissa. Yhdistys esittää, että pienyrittäjä, jonka liikevaihto jää vuositasolla alle tietyn määrän tai jonka toiminta on osavuotista, voi valita vaihtoehdoksi vanhan järjestelmän esimerkiksi vuoteen 2025 asti. Tällä tavalla pystytään turvaamaan riittävän suuren pienyritysmäärän syntyminen ja henkiin jääminen syrjäseuduilla esimerkiksi poronhoitoalueella (36 % maamme pinta-alasta). Muutoin meillä ei ole kohta vuosimaksun maksajia.

Toinen asia, jota yhdistys pitää kielteisenä asiana, on ehdotettu omavalvontakäytäntö ja sen korvaaminen jollakin uudella järjestelmällä, jonka avulla toimija hallitsee toimintaansa liittyvät terveysvaarat ja varmistaa elintarviketoimintansa täyttävän määräykset. On merkittävää huomata, että ministeriö ei tällä kohdin määrittele sen tarkemmin, mikä uusi järjestelmä olisi ja mitkä olisivat sen käynnistämiseen liittyvät kustannukset yrittäjille kaikkine koulutuksineen yms. Yhdistys esittää, että juuri nyt, kun omavalvontasuunnitelmatavat on saatu vietyä kentälle ja sisäistettyä nykyisille toimijoille ja toimintaa suunnitteleville, järjestelmäuudistus tulee liian nopeasti ja sotkee kunnolla juuri toimimaan saatuja kuvioita. Tämän vuoksi yhdistys esittää vastaavalla tavalla vanhan omavalvontaperusteisen järjestelmän pitämistä pienyrittäjien vaihtoehtona Pohjois-Suomessa aikalisän avulla vuoteen 2025 asti. Yhdistys esittää myös, että jos mahdollista, uudistusta tulisi harkita tältä osin myös kokonaan uudelleen, tarvitaanko omavalvontaa korvaavaa järjestelmää ollenkaan, sillä omavalvonta on selkeä, jämäkkä ja erittäin toimiva toiminnan ylöskirjaamistapa, joka toimii niin työohjeena yrittäjälle itselleen työntekijöineen kuin valvovalle viranomaiselle työkaluna seurata toiminnan laatua (esim. OIVA-tarkastukset).

Yhdistyksen mielestä esitys elintarviketoimijan mahdollisuudesta saada harjoittamansa toiminnan uusintatarkastus on hyvä. Yhdistys kannattaa myös esitystä, jossa Lapin maakunta vastaisi poroteurastamojen hyväksynnästä ja elintarvikevalvonnasta niissä kuten Lapin aluehallintovirasto nykyisin.

Yhdistys toteaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle, että nyt sen mielestä on edellä mainituilta osin uudistusten kanssa liian kiire, että takavuosien työn tulokset pystytään turvaamaan. Uusien vaatimusten ja toimintatapojen muutosten aikajänne on liian lyhyt, jos ne ovat vain 8-10 vuoden mittaisia. Maamme ei ole pienyrittämisen luvattu maa ja nyt kun esimerkiksi Lapissa matkailu vauhdittaa pienyrittämisen syntymistä, Paliskuntain yhdistys toivoo, että elintarvikelain uudistus toteutettaisiin esitettyä hitaammin ja pehmeämmin. Poronlihaa jalostavilla pienyrittäjillä on riittävästi opeteltavaa elintarvikealan yrittäjiksi ryhtyessään ja suuri määrä erilaisia maksuja maksettavanaan, annetaan heille aikaa tottua yrittämiseen. He ovat monella kylällä Pohjois-Suomessa ainoita yrittäjiä.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

ms/ao

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI
Puh: (016) 331 6000
Fax: (016) 331 6060
etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi
www.paliskunnat.fi
Y-tunnus 0192404-5